

NEZISKOVKY VE VZDĚLÁVÁNÍ

Seznámení s hospodařením a rolí neziskových organizací provozujících školy a školská zařízení

ZUZANA PROUZOVÁ, CENTRUM PRO VÝZKUM NEZISKOVÉHO SEKTORU

Centrum pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) ve spolupráci s Katedrou veřejné ekonomie na Ekonomicko-správní fakultě Masarykovy university uskutečnilo výzkumný projekt „Neziskové organizace v oblasti vzdělávání“. Projekt plynule navazuje na dlouhodobý výzkumný úkol CVNS, který probíhal v minulých třech letech a který měl za cíl zmapovat neziskový sektor v České republice. Projekt nejen přináší údaje o hospodaření neziskových organizací v jedné oblasti, ale poskytuje i údaje o činnostech neziskových organizací a jejich roli a významu.

Základní informace o výzkumném projektu

Výzkumný projekt zahrnoval neziskové organizace,¹ které byly v roce 2005 aktivní, měly sídlo na území Jihomoravského kraje a jejichž posláním byla podpora či poskytování vzdělávacích služeb. Sledovaným obdobím výzkumného projektu se stal rok 2005. Údaje byly získány jednak prostřednictvím dotazníkového šetření (za asistence studentů) a jednak z výročních zpráv a zpráv o činnosti a hospodaření jednotlivých subjektů.

V oblasti vzdělávání rozeznáváme neziskové organizace dvojího typu: **subjekty poskytující vzdělávací služby** a **subjekty podporující vzdělávání**, tj. podpora činnosti subjektů poskytující vzdělávací služby, podpora lidí zapojených do vzdělávacího procesu a jejich činností, nebo podpora školství a vzdělávání obecně.

U subjektů poskytující vzdělávací služby rozlišujeme subjekty provozující školy a školská zařízení v rámci sítě škol, tj. jimi provozované školy a školská zařízení jsou registrována Ministerstvem školství mládeže a tělovýchovy a subjekty poskytující vzdělávací služby, avšak nejsou registrovány v rámci sítě škol. Pod druhým typem si můžeme představit například vzdělávací spolky nebo školící centra. V tomto článku bych ráda seznámila čtenáře s hospodařením, činnostmi a rolmi prvně jmenovaného typu, tzn. **školských subjektů** provozujících školy a školská zařízení v rámci sítě škol.

Školské subjekty

Školské subjekty provozující školy a školská zařízení jsme třídili na **církevní** (7 subjektů) a **ostatní** (10 subjektů s právní formou obecně prospěšná společnost a občanské sdružení). Na jeden školský subjekt připadalo ve školním roce 2004/5 v průměru 1,5 školy nebo školského zařízení a nejvíce se zaměřovaly na poskytování středoškolského vzdělávání (50 %) a poskytování služeb ve stravování a ubytování (23 %). Ve školním roce 2004/5 otevřely církevní subjekty v průměru 10 tříd s 280 žáky, v ostatních subjektech se vyučovalo v průměru 7,4 třídách se 122 žáky. Zatímco církevní subjekty mají v průměru 40 zaměstnanců, z toho 70 % jsou pedagogičtí zaměstnanci, počet zaměstnanců na jeden ostatní subjekt byl nižší (27,5), přičemž 77 % činili pedagogičtí zaměstnanci.

Hospodaření církevních a ostatních školských subjektů

I když církevních subjektů bylo ve sledovaném souboru méně než ostatních, vlastní 80 % veškerého majetku a hospodaří s 60 % veškerých příjmů a výdajů.

---

¹ Organizace vymezené v rámci Satelitního účtu neziskových institucí pomocí přeformulované strukturálně-operacionální definice, více na (http://dw.czso.cz/pls/rocnka/rocnka_satelit.ucet).

Druh poskytovaných služeb přímo ovlivňuje strukturu i výši nákladů: 70 % celkových výdajů je vynaloženo na mzdové prostředky, a to jak v případě církevních, tak v případě ostatních subjektů.

Naopak, struktura majetku se u obou typů školských subjektů liší. Zatímco majetek církevních subjektů je z poloviny tvořen nemovitostmi, ostatní subjekty mají majetek ze tří čtvrtin uložen v peněžních prostředcích.

Také struktura příjmů je odlišná. Nejdůležitějším zdrojem příjmů pro církevní subjekty jsou dotace od státu (téměř 90 %), které dostávají v podobě normativů.² Poplatky od klientů, tj. školné, stravné a poplatky za ubytování, jsou pro církevní subjekty marginálním zdrojem příjmů (3 %), stejně jako přijaté dary (3 %). U ostatních subjektů tvoří dotace od státu v podobě normativů dvě třetiny jejich příjmů, zato poplatky od klientů jsou významným zdrojem příjmů (23,5 %). Z údajů poskytnutých Sdružením soukromých škol Čech, Moravy a Slezska vyplývá,³ že pokud budeme brát v úvahu finanční příspěvky od státu, které získaly veřejné školy v roce 2005, jako 100 % normativu, pak církevní školy získaly přes 80 % normativu a soukromé školy získaly okolo 60 % normativu. Výsledky našeho výzkumného projektu této skutečnosti odpovídají a potvrzují, že pro ostatní subjekty je vybírání poplatků od klientů nutností.

Role a význam školských subjektů

Výzkumný projekt se nezaměřil pouze na typ poskytované služby, ale také na její charakter, což více vypovídá o přínosu neziskových organizací jako provozovatelů škol a školských zařízení. Téměř všechny školské subjekty uváděly, že upřednostňují individuální přístup ke studentům, pod čímž si můžeme představit např. pravidelné konzultace s rodiči, práce v centrech volného času nebo výuku v menším počtu studentů. Pokud bychom za indikátor individuálního přístupu považovali právě počet studentů na jednoho pedagogického zaměstnance, pak u průměrného ostatního subjektu je tento počet 11 a u církevního subjektu 15 studentů.

Mezi další charakteristiky vzdělávacích služeb poskytovaných subjekty ve sledovaném souboru patří podpora a vzdělávání specifických skupin studentů, výchova studentů k trvale udržitelnému rozvoji či alternativní způsoby výuky. Přínos sledovaných školských subjektů však nemusí být omezen pouze objektem školy nebo školského zařízení: více než polovina respondentů uvedla blízkou spolupráci s ostatními neziskovými organizací, například v podobě zapojování žáků a studentů do charitativních činností neziskových organizací v různých oblastech.

Veškeré další údaje o činnosti, transparentnosti, lidských zdrojích, majetku a hospodaření školských subjektů a subjektů podporujících vzdělávání, a také o metodice provedeného výzkumu jsou k dispozici ve výzkumné zprávě „Ekonomické výsledky neziskových organizací v oblasti vzdělávání za rok 2005“, která je dostupná na webových stránkách CVNS (<http://www.e-cvns.cz>).

---

² Ve smyslu ustanovení § 4 odst. 1, 2 a 4 zákona č. 306/1999 Sb., o poskytování dotací soukromým školám, předškolním a školským zařízením, ve znění pozdějších předpisů. Výše normativů je dána každoročně Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a závisí na tom zda se jedná o veřejnou, soukromou či církevní školu. Velikost normativu je vypočítávána jako roční objem neinvestičních výdajů, mzdových prostředků a zákonných odvodů připadajících na jedno dítě, žáka či studenta podle oboru vzdělávání a formě vzdělávání.

³ Více v článku Některé kraje přilepšují soukromým školám ze svého, *Učitelské noviny*, č. 15/2005 dostupné online na (http://www.ucitelskenoviny.cz/obsah_clanku.php?vydani=15&rok=05&odkaz=nekttere.htm)